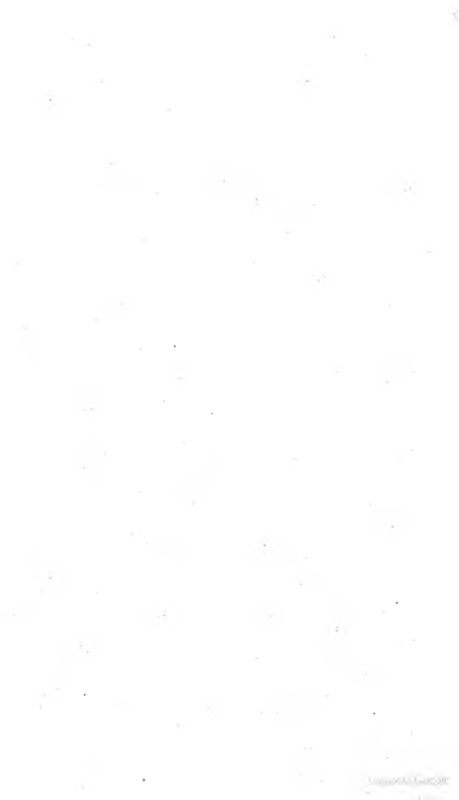
NEDERLANDS MUNTWEZEN.

INWISSELING DER OUDE MUNTEN VOOR PAPIER.

DOOR

J. ACKERSDIJCK.

UTRECHT,
C. VAN DER POST Jr.
1845.

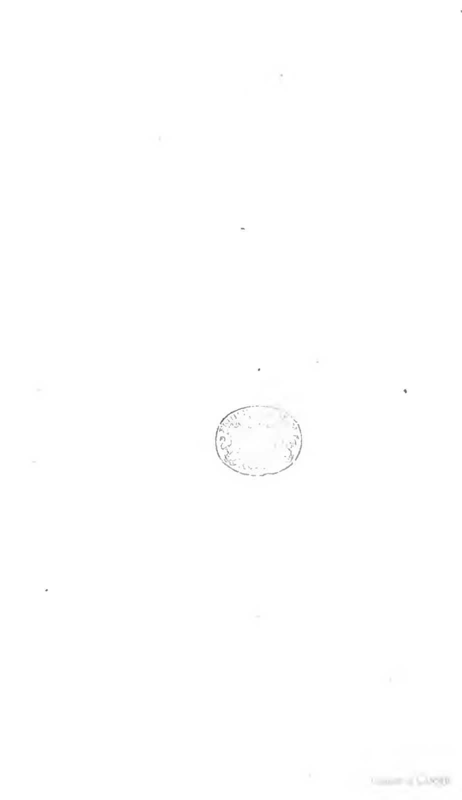
NEDERLANDS MUNTWEZEN.

INWISSELING DER OUDE MUNTEN VOOR PAPIER.

DOOR

J. ACKERSDIJCK.

UTRECHT,
C. VAN DER POST Jr.
1845.

Wanneer men het Nederlandsche muntwezen gadeslaat, zoude men bijna moeten gelooven, dat een ongelukkig noodlot daaraan verbonden is. In bijna alle andere landen is men er in geslaagd een goed stelsel in te voeren, de burgers van een behoorlijk ruilmiddel te voorzien en een' vasten grondslag voor de handelsbetrekkingen daar te stellen. In de meeste staten was dit evenwel met veel grootere moeijelijkheden verbonden dan in den onzen. Engeland had een gedwongen omloop van banknooten, Oostenrijk een vloed van papierengeld, Duitschland eene verwarring van ongelijksoortige slechte munten; bij ons was in 1813 metaalgeld, dat voor een gedeelte afgesleten en besnoeid, maar voor een groot gedeelte nog op den ouden muntvoet volwigtig was. Hermunting konde in een' gegeven tijd zonder zeer groote opofferingen tot stand gebragt worden, en zonder eenigen schok of gevaar konden wij zoo goede munt verkrijgen als ergens in de wereld. Wie zoude niet ver-

wacht hebben, dat wij vroeger dan andere volken in het bezit van goed metalen geld zouden gekomen zijn; het groote gewigt daarvan voor binnenlandschen en buitenlandschen handel konde toch niet miskend worden; ons muntwezen was ten tijde der republiek wel niet onberispelijk; maar in vergelijking van andere landen, was toch Holland steeds met regt om de deugdelijkheid van het geld beroemd geweest. Doch neen, terwijl men overal elders verbetering tot stand bragt, vond bij ons onafgebroken verslimmering plaats, zoo dat wij eindelijk beschaamd moeten rondzien, en welligt tot Turkije moeten afdalen, om een' toestand aan te treffen die nog slechter is dan de onze. Zoo is het in ons vaderland; en in de Oost- en West-Indische koloniën bereikte men in dienzelfden tijd de uiterste grenzen van muntverwarring.

Dit verschijnsel is de opmerkzaamheid van den staatsman en van den beoefenaar der staatswetenschappen overwaardig. Het muntwezen is, zoo als men weet, herhaaldelijk een onderwerp der bemoeijingen van de Regering geweest. Reeds in 1816 werd eene wet uitgevaardigd, welke door onmiddelijke hermunting moest gevolgd worden; er is meer dan zes maal zoo veel tijd verloopen dan tot die hermunting voldoende zoude geweest zijn, en er zijn meer millioenen voor opgebragt dan voor de kosten vereischt werden. Verbeteringen (zoo men meende) werden herhaaldelijk

aan de eerste wet toegevoegd. Doch alle proeven ter uitvoering, alle maatregelen tot nog toe genomen, bragten niets te weeg dan teleurstelling en verergering van het kwaad. Zulk eene reeks van uitkomsten is te meer leerzaam, dewijl zij niet door onvoorziene gebeurtenissen zijn te weeg gebragt, doch als noodwendige gevolgen van gekende oorzaken. Zij leveren eene schitterende bevestiging van de beginselen, welke sedert lang waren in het licht gesteld. Wij hebben gedurende dertig jaren de kennis van het muntwezen verrijkt met een aantal proeven, welke voortaan kunnen worden aangevoerd als bewijzen uit de ondervinding om te toonen, hoe men niet behoort te handelen.

Doch zoo die gang van ons muntwezen belangrijk is voor den onpartijdigen aanschouwer, die slechts verlangt uit de ondervinding lessen voor dat gewigtig gedeelte der staatshuishoudkunde op te zamelen; bij den Nederlander moet zij een pijnlijk gevoel verwekken, wanneer hij bedenkt, dat het de welvaart van zijn vaderland is, de achting bij vreemde natiën, welke bij deze rampzalige proeven op het spel gesteld zijn. Onwillekeurig vraagt hij zich, waartoe dan de wetenschap beoefend en onderwezen worde, indien hare beginselen zonder eenigen invloed blijven; indien men voortdurend dezelfde dwalingen begaat, waartegen zij met zoo veel kracht waarschuwt?

Op nieuw is eene wet aan de Staten-Generaal voorgedragen. Indien wij ons konden overtuigen, dat men eindelijk tot goede beginselen was overgegaan, en indien wij het einde van den jammerlijken toestand, waarin onze munt gebragt is, vooruit konden zien, wij zonden het verledene gaarne zien vergeten, en de ondankbare taak, om misslagen aan te wijzen, gewis niet ondernemen. Dit is evenwel niet zoo. De voorgestelde wet bevat eene nieuwe proef, welke, zoo wij vreezen, tot nieuwe teleurstelling voeren kan. En mislukt deze, zoo als *alle* vorige maatregelen, dan kan zij eene nationale ramp van de ergste soort ten gevolge hebben. In dien toestand hebben wij gemeend onze bekommering niet te mogen verbergen; te minder dewijl het ons toeschijnt, dat het gevaar door weinigen wordt opgemerkt, en dus welligt eerst gekend zoude worden, wanneer het te laat zal zijn.

Met weinige woorden willen wij pogen aan te duiden, waarom de vroegere maatregelen zulke ongewenschte uitkomsten moesten opleveren, en hoe wij in den tegenwoordigen bedenkelijken toestand gebragt zijn. Wij zullen vervolgens onze bezwaren tegen de nieuwe wet voordragen.

Bij de wet van 28 September 1816 werd zeer te regt de voormalige generaliteitsgulden als munt-eenheid aangenomen, te weten 200 azen (9 grammen 613

milligrammen) fijn zilver. Deze wettige standpenning was sedert anderhalve eeuw ongeschonden bewaard, hij was de grondslag van alle overeenkomsten geweest; hij was de maatstaf van alle berekeningen. Men konde zonder onregt te doen de innerlijke waarde niet hooger noch lager bepalen. Eene hermunting op dezen grondslag zoude dus ons muntwezen in volkomen goeden staat gebragt hebben.

Doch men voegde er bepalingen bij, die het goede beginsel onuitvoerlijk maakten.

1o. In Art. 15 stelde men vast, dat in de Zuidelijke Provinciën de *francs* zouden worden aangenomen tegen 47¼ *cents*, hetgeen zij in verhouding tot den gulden niet waard waren. Dit was eene inschikkelijkheid voor de zuidelijke Nederlanders, waarvan de Minister beweerde, dat geene nadeelige gevolgen te vreezen waren.

2o. Men voerde naast den zilveren gulden, het gouden tiengulden stuk in. Dit was een misslag omdat dezelfde hoeveelheid goud op den eenen tijd meer, op den anderen minder dan *f* 10 waard kan zijn, zoo als de veranderingen in den prijs van het goud sedert lang bewezen hadden; waarom dan ook in ons land geen goud meer tegen wettigen koers in omloop was. De feil was des te grooter, omdat men den inhoud van fijn goud voor die stukken lager bepaalde dan de verhouding van de marktprijzen der twee me-

talen op dien tijd medebragt. Wij zullen den lezer niet met cijfers en berekeningen vermoeijen; het zij genoeg te weten, dat het gouden geld ongeveer $2\frac{1}{3}$ ten honderd minder waard was dan het zilveren. Dit bleef niet onopgemerkt bij de behandeling der wet; doch de Minister beweerde, dat het groote gemak van een gouden circulatiemiddel de *f* 10 stukken aanbeval; dat zij eenigzins als munt van vertrouwen zouden gelden; waarom men dan ook slechts *zeer weinig* zoude laten slaan; terwijl, volgens Art. 11 der wet, de Regering uitsluitend het regt daartoe zoude hebben; zoo dat men tegen alle misbruik gewaarborgd was (!). De zilveren gulden zoude niet ophouden den grondslag van ons muntstelsel daar te stellen. Met zulke redeneringen liet men zich paaijen.

Een derde misslag was wel niet zoo groot, doch wij ondervinden er juist nu de gevolgen van. Men bepaalde dat de scheidemunt (de stukken van 50, 25 en 10 cents) in verhouding dezelfde innerlijke waarde zouden hebben als de groote stukken. Dit was eene noodelooze verspilling, dewijl die stukjes, als munt van vertrouwen, zonder bezwaar, wat minder innerlijke waarde kunnen bevatten; en het heeft een nadeelig gevolg, omdat deze kleine munten, wanneer zij de volle waarde hebben, even als de groote versmolten worden; terwijl zij niet even gemakkelijk weder kunnen worden aangemunt ter zake der kostbaarheid,

langzaamheid en dewijl niemand dan de regering ze kan laten slaan. Deze laatste bepaling was goed te keuren, wanneer de scheidemunt van mindere innerlijke waarde was; zij was eene inconsequentie toen men haar de volle waarde gaf.

Wat was de uitkomst van deze wet? De Regering liet voor eenige millioenen zilver slaan; doch zoodra dit in omloop kwam, werd het naar de Fransche munt te Rijssel gevoerd, daar versmolten en in francs herschapen; en zoo keerde het naar Nederland terug. Dit konde men met voordeel doen, De wet was dus onuitvoerlijk. Men zoude verwachten, dat de ondervinding dadelijk van dien dwaalweg zoude hebben terug gebragt. Doch neen; men volhardde tot in 1825 (wet van 25 Febr.) alvorens men den wettigen koers van $47\frac{1}{4}$ cent voor den franc deed ophouden. Voortaan gold die $46\frac{3}{4}$ cent. Nu zoude althans de hermunting hebben kunnen doorgaan? Evenmin. De Regering had, tegen de toezegging aan, blind voor de waarschuwingen, groote sommen goud doen slaan. In 1822 was de Brusselsche bank, of zoogenaamde Maatschappij tot bevordering der nationale nijverheid opgerigt. Het was voor deze bank eene voordeelige operatie tienguldenstukken te doen slaan, en de Regering meende den bloei dezer geliefde inrigting te moeten bevorde-

ren door haar ruime gelegenheid daartoe te verschaffen. Er werd dus voor vele millioenen van dit goudgeld in omloop gebragt, zonder het oude zilvergeld daarvoor uit de wandeling te nemen, hetgeen ook niet in het belang der bank lag. Zoodra dus de koers der francs niet meer in den weg stond, stuitte men op het goud. Nieuw zilveren geld werd op nieuw dadelijk versmolten; dewijl men in overvloed goud bekomen konde, en dan $2\frac{1}{3}$ ten honderd voordeel had 1).

Intusschen had men nog een' anderen maatregel bedacht om ons muntwezen, zoo men zich verbeeldde, zeer te verbeteren. De menigvuldige schellingen en zesdehalven waren met weinig naauwkeurigheid geslagen, vele niet volwigtig. Bovendien waren zij niet in overeenstemming met het tiendeelig stelsel, daar zij $27\frac{1}{2}$ en 30 cents golden. Dit gebrek liet zich in eens herstellen: men behoefde ze slechts op den koers van 25 cents te brengen, en aan de houders het verschil te vergoeden. Werkelijk werd bij de wet van 22 November 1823 hiertoe be-

1) Wij volgen in deze opgaaf het Rapport der Commissie van 1836. Het verschil tusschen de waarde der gouden en zilveren munt was natuurlijk op den eenen tijd wat meer dan op den anderen; doch in dat Rapport wordt het op $2\frac{1}{3}$ ten 100 aangegeven.

sloten, en, zoo als men weet, veranderden op woensdag 17 December van datzelfde jaar, alle schellingen en zesdehalven in stukjes van 25 cents. Men had berekend dat ongeveer voor 22 millioen gulden van deze muntsoort in omloop was; bij de uitkomst bleek die som ongeveer 37 millioen gulden te bedragen. Hoe veel daarvan in schellingen bestaan hebbe is ons onbekend, doch zoo dit ook verre het kleinste gedeelte geweest moge zijn, heeft de Regering toch meer dan 4 millioen gulden moeten voldoen om de houders schadeloos te stellen. En die belangrijke som werd vergeefs besteed, want door zulk een maatregel kan men geene werkelijke muntverbetering daarstellen. De schellingen en zesdehalven waren slordig gemunt, hunne waarde was zeer ongelijk; een groot gedeelte was veel meer waard dan 25 cents, een ander gedeelte veel minder. Die ongelijkheid bleef natuurlijk bestaan; en nu werden alle die meer waard waren opgewisseld en versmolten. Groote voordeelen werden hierdoor genoten, die voor de schatkist verloren waren; en het gedeelte dat in omloop bleef was slechte munt die de waarde niet had, waarop zij nu gesteld was. Men had dus *f* 4,000,000 opgeofferd zonder eenige noemenswaardige verbetering te erlangen. De proef was mislukt. En toch hoe veel goeds had men met zulk eene som kunnen stichten! Doch wij keeren tot de hermunting zelve terug.

De Regering ging in 1825 voort met goud te munten; zij, of de Brusselsche Bank, die hiermede begunstigd werd, bragt in dat jaar alleen niet minder dan voor 60 millioen gulden daarvan in omloop. Zilver werd nu bijna niet meer gemunt dan alleen scheidemunt. Het beginsel der wet van 1816 werd hierdoor geschonden: de gulden hield op de grondslag te zijn; het tienguldenstuk, dat alleen bij uitzondering, in kleine hoeveelheid zoude geslagen worden, werd hoofdmunt in de handelsbetrekkingen, de wisselkoers regelde zich hiernaar. Tegen de bepaling, en meer nog tegen den geest der wet van 1816, werd dus het goud de standaard van ons muntstelsel. De schade en het onregt, die hierdoor werden aangebragt, werden slechts door weinigen opgemerkt.

Het gevolg hiervan was, dat de volwigtige oude zilveren munt, met name de gerande guldens, die nu meer waard waren dan de gouden standaardmunt, versmolten of naar Oost-Indië uitgevoerd werden, waar men ze met opgeld verkocht. De Regering bevond zich zoo wèl bij het munten van goud, dat zij in dat zelfde jaar nog eene wet voordroeg, om, behalve de tienguldenstukken, ook vijfguldenstukken te slaan, ten einde het gebruik van den gouden standpenning te bevorderen. Bij de behandeling dier wet erkende zij volmondig, dat het goud de standaard

geworden was. De Staten-Generaal hechtten hun zegel aan de voordragt, en bij de wet van 22 Decemher 1825 werd het vijfguldenstuk ingevoerd.

Op die wijze werd dus aanhoudend nieuwe munt geslagen: doch dit was geene hermunting, zoo als oorspronkelijk bedoeld werd; want men liet de oude afgesletene, besnoeide munt in wezen. Deze was nog minder waard dan de nieuwe gouden munt; en de Regering of de Brusselsche bank zouden dus geen voordeel gevonden hehhen hij het intrekken derzelve voor de nieuwe munt die men in omloop bragt. Ons geld werd dus niettegenstaande die schitterende muntoperatiën der Brusselsche bank nog aanhoudend slechter. Dit was te meer het geval, daar de Regering het hesnoeijen der speciën met onverschilligheid aanzag, en, toen zij eindelijk de muntsnoeijers hegon te vervolgen, verschil ontstond over de vraag, of de strafwet op hen toepasselijk was. Zij werden door de geregtshoven vrijgesproken, terwijl de Minister van Justitie beweerde, dat zij behoorden ter dood veroordeeld te worden. Intusschen konden zij straffeloos voortgaan. Eerst in 1836 werd eene wet gemaakt, die men op hen toepaste.

In dit zelfde jaar werd eene commissie benoemd om het onderwerp der hermunting op nieuw te over-

wegen. Het ligt niet in onze bedoeling hier de voorstellen dezer commissie en wat daarop gevolgd is in de bijzonderheden voor te dragen. Wij merken daarvan alleen het volgende op. De daadzaak, dat de Regering door het aanmunten van goud, dat toen reeds 133 millioen gulden bedroeg 1), het stelsel der wet van 1816 verstoord had, konde niet meer verholen blijven. De grondslag voor ons muntwezen, die sedert anderhalve eeuw bestaan had, was geschonden. Dit was het gevolg van het aannemen der twee standaarden en van het misbruik, dat de Regering daarvan gemaakt had. Men zag geene mogelijkheid om die ontzaglijke som gemunt goud voor zilver, op den muntvoet van 200 azen fijn zilver in den gulden, in te wisselen. En men moest dus wel tot het voor de natie beschamend voorstel komen, om het onregt, dat aan alle vroegere schuldeischers door eene muntverzwakking wordt aangedaan, bij eene nieuwe wet te bekrachtigen. Zij hadden regt om betaald te worden in guldens van 200 azen zilver; zij konden nu betaald worden in goud, dat geene gelijke waarde had. Men zag zich genoopt om voor te stellen, om voor de oude munt in de

---

1) Het is, volgens opgave, sedert tot meer dan 150 millioen gulden gestegen, en dus tot bijna drie maal zoo veel als men berekent, dat aan oude zilveren stukken te hermunten is.

plaats te stellen: of gouden tien- en vijfguldenstukken zoo als die, welke in omloop waren, of wel zilvergeld, doch van minder waarde dan de vroegere wettige standpenningen. Over de keus tusschen deze twee besluiten was men het niet eens. De meerderheid der commissie sloeg voor zilveren munt; doch een der leden, de heer POELMAN, de tegenwoordige muntmeester, ried het goud aan. De heer Essaijeur-Generaal, benevens het collegie van Raden en Generaalmeesteren der Munt, adviseerde eveneens voor den gouden standaard. Doch hierover was het de commissie met deze laatsten eens, dat men niet meer de twee metalen te gelijk als standaard moest behouden, eene verkeerdheid, die tegen alle wetenschappelijke beginselen streed, en waarvan men nu reeds zulke noodlottige gevolgen ondervond.

Het duurde nog drie jaren eer de Regering, ten gevolge dezer adviezen, eene nieuwe wet voordroeg, en, wie zoude het gelooven, eene wet om te doen wat door allen was afgeraden. De commissie, de Essaijeur-Generaal, het collegie der Raden en Generaalmeesters der Munt, allen waren van gevoelen geweest, dat men om te slagen *een* der metalen, goud of zilver, tot standaard nemen moest. De Regering vond beter op den beproefden dwaalweg voort te gaan, en de *twee* standaarden te behouden;

doch het zilver nu zoo veel slechter te slaan, dat de waarde van den gulden ongeveer gelijk zoude staan met den marktprijs van het tiende gedeelte van de tienguldenstukken. Deze voordragt werd wel door eenige leden der Staten-Generaal bestreden; doch de Minister gaf het vooruitzigt, dat, indien deze wet slechts werd aangenomen, de hermunting dadelijk volbragt zoude worden, en het verdere besnoeijen een einde nemen; — de meerderheid stemde hierin toe. De wet van 22 Maart 1839 kwam tot stand, waarbij de twee standaarden behouden werden, en de gulden werd vastgesteld op $196\frac{6}{10}$ in plaats van 200 azen ($9\frac{450}{1000}$ in plaats van $9\frac{613}{1000}$ grammen) fijn zilver. Deze verandering brengt mede, dat alle vroegere verbindtenissen, die volgens den ouden gulden waren aangegaan, gekweten worden met ongeveer $1\frac{3}{4}$ ten honderd minder dan waartoe de schuldenaar zich verbonden heeft. Met deze korting worden nu aan de Nederlanders de renten van alle vreemde negociatiën betaald; ook de rentheffers van den Staat ondergaan deze korting; en wij zouden er bijvoegen, bij het voldoen der belastingen heeft dezelfde korting plaats, indien deze niet naarmate van de behoeften der schatkist wierden uitgebreid, onverschillig met welke soort van geld de opbrengst geschiede.

Deze wet baarde niets dan nieuwe teleurstelling. Er werd zilver gemunt, maar voor de koloniën, om

daar onmiddellijk weder versmolten te worden; kleine sommen voor de Bank, doch van ander metaal dan de besnoeide munt. Hermunt werd nagenoeg niets dan de dubbeltjes; juist wat men welligt het laatst zoude hebben kunnen doen. Deze toch werden niet meer gesnoeid; hunne aanmunting is zeer kostbaar en neemt naar evenredigheid het meeste tijd weg. Die aanmunting was in den tegenwoordigen toestand zelfs ongeraden; dewijl de nieuwe dubbeltjes meestal weder versmolten worden, omdat zij bij den overvloed van centen bijna kunnen gemist worden, en zij de volle waarde aan zilver bevatten, zoo als wij hierboven hebben aangetoond.

Zoo verliepen weder zes lange jaren, zonder dat voor die dringende behoefte iets dan eenig nutteloos werk werd verrigt. De lezer weet reeds wat nu de oorzaak van dit niets-doen was. Eene som van 12 millioen gulden was in der tijd bestemd en door de natie opgebragt voor de hermunting. Vijf millioenen waren daarvan zonder nut verspild, zoo als wij gezien hebben. Doch het overige was aan de instelling, die men Amortisatie-Sijndicaat noemde, in bewaring gegeven, ten einde jaarlijks door de renten te worden vermeerderd. Aan de commissie in 1836 werd nog opgegeven, dat deze som tot tien millioen aangegroeid en voor de hermunting beschikbaar was. De wet van

1839 werd dus aangenomen, in de veronderstelling, dat alstoen tusschen de elf en twaalf millioen, en dus ruim het benoodigde, voor de hermunting zoude kunnen besteed worden. Alles misleiding; het vertrouwen was geschonden; de in bewaring gegeven gelden waren voor andere geheime uitgaven gebruikt; en er werd dus niet hermunt, omdat het fonds voor de hermunting verdwenen was.

Eindelijk werd, in het begin van dit jaar, de wet voorgesteld, bestemd tot regeling van het fonds voor de hermunting, dat is om op nieuw een fonds daarvoor te verschaffen. De behandeling dezer wet is nog versch in het geheugen. Die zich eenigzins met het onderwerp heeft bekend gemaakt, kent de belangrijke artikelen door den heer SUERMONDT in den Tijdgenoot geplaatst, de pogingen door andere mannen, met dit vak vertrouwd, aangewend, om bij deze gelegenheid het ongerijmd beginsel der twee standaarden uit de wet te doen wegnemen. Met de overtuigendste redenen, met de voorbeelden van andere landen, met de nieuwste uitkomsten der wetenschappen, werd het onhoudbare van dit beginsel betoogd, de schadelijke gevolgen, die het baren moest, aangewezen. En welke redenen, welke drijfveren zijn daar niet tegenovergesteld! Met welke hardnekkigheid heeft men vastgehouden om toch den weg niet te verlaten, die door

alle wetenschappelijke en praktische mannen van eenigen rang, door onze eigen ondervinding bewezen was, een dwaalweg te zijn. Wij blozen voor onze landgenooten bij eene zoo moedwillige verblinding. Doch genoeg, de wet van 1839 moest in stand blijven. Herinneren wij ons dit alleen nog, dat de meerderheid der Staten Generaal bewogen werd het voorstel van den Minister aan te nemen, dewijl zij terugdeinsde voor eene verwerping, die nogmaals vertraging zoude hebben kunnen te weeg brengen, terwijl zij de hermunting met regt als zoo dringend noodzakelijk beschouwde. Op de stelligste wijze werd verzekerd, dat er *niets* meer ontbrak dan deze wet goed te keuren; daarna zoude onmiddelijk de hermunting plaats vinden, en in den kortst mogelijken tijd de oude versleten munt door nieuwe worden vervangen. Zoo werd de wet van 22 Mei ll. aangenomen.

Het is waarschijnlijk, dat de Minister zich de zaak ook zoo voorstelde, en wij betwijfelen geenszins de gezindheid, welke de Regering thans betoont, om met spoed te doen hermunten. Doch, de Regering stuit weder op beletselen, die zij voor eenige maanden nog niet vooruitzag, en die haar nu onoverkomelijk toeschijnen, zonder een' geheel nieuwen maatregel. Deze maakt het onderwerp uit, dat thans bij de Staten

Generaal in overweging is. Het is een middel om de hermunting te bevorderen, eene wijze om van de oude tot de nieuwe munt over te gaan, De regering stelt voor, om het thans in omloop zijnde zilvergeld te vervangen door papier, met het vooruitzigt om dat papier in drie jaren voor nieuw goud- of zilvergeld weder in te wisselen 1).

Het is dit plan, waaromtrent wij onze bedenkingen aan het oordeel onzer landgenooten meenen te moeten onderwerpen.

Waarom acht de Regering zulk een' buitengewonen maatregel noodzakelijk? Volgens de memorie van toelichting; *omdat het anders ondoenlijk is*, eene *genoegzame hoeveelheid nieuwe speciën spoedig genoeg te verkrijgen, om alle de oude speciën op eens tegen nieuwe in te trekken.* Het is dus het *op eens* intrekken der oude en het *op eens* uitgeven der nieuwe munt, hetgeen men wenscht te kunnen bewerkstelligen. En in de ontworpen wet staat juist het tegendeel. In art. 1. wordt van het intrekken der oude munt gezegd: het zij in eens, *het zij achtereenvolgend;* en in art. 3 leest men, omtrent het uitgeven der nieuwe munt, dezelfde woorden. Zoo zegt men ook vervolgens in de memorie van toelich-

1) Staats-Courant van 31 Octob. en 1 Nov. II.

ting, dat dit noodzakelijk aan het oordeel der Regering moet worden overgelaten. Men is aan zulke inconsequentiën in onze ontwerpen van wetten wel eenigzins gewoon; doch in dit ontwerp doet zij den geheelen grond der wet vervallen. Men kan toch niet wel zoo redeneren: Aangezien het volstrekt noodzakelijk is dat de intrekking der nieuwe munt *op eens* geschiede, bepalen wij dat zij *achtereenvolgend* zal bewerkstelligd worden. Dit is nu niet alleen een onlogisch besluit, maar het is juist het punt, waarop het aankomt. Indien, zoo als men zelf veronderstelt, de inwisseling achtereenvolgend geschieden kan, zoo is er geen grond voor den maatregel; men trekke dan de oude munt in, naarmate men nieuwe in de plaats kan geven. De overgang geschiedt dan zonder eenigen schok, zonder eenig gevaar; juist zoo als wij niet twijfelen, dat men bij het behandelen der wet van 22 Mei ll. zich nog voorstelde te doen.

Doch nemen wij aan, dat de Regering werkelijk van meening is, dat de intrekking en de uitgifte *in eens* behooren plaats te vinden (in welk geval de redactie der wet diende veranderd te worden) dan zoeken wij naar de redenen, waarom dit noodzakelijk kan geoordeeld worden. In de Memorie van toelichting wordt gesproken van de geldsnoeijing, en wij vermoeden dat deze de voornaamste reden is. Inderdaad wanneer het oude geld op eens wordt weggenomen,

houdt de geldsnoeijing op. Andere redenen worden niet aangevoerd; doch, aan het eind van het betoog, vinden wij nog deze woorden: »Terwijl de uitga»ve dier bewijzen voorts een geleidelijk middel zal »uitmaken, om het anders onbereikbaar oogmerk »van herstel van het Nederlandsch muntwezen te ver»wezentlijken." Onduidelijker kan men niet wel spreken. Het is een raadsel, welke andere zwarigheid men, door de uitgave van papier, denkt uit den weg te ruimen. Wij gelooven evenwel het te kunnen raden; althans, volgens hetgeen wij vernomen hebben, vreest de Regering, dat, wanneer het nieuwe volledige geld in omloop kwam eer nog het oude geheel was weggenomen, dit nieuwe zoude versmolten worden; waardoor, zoo men zich voorstelt, naderhand gebrek aan geld zoude kunnen ontstaan.

Wij durven dus als zeker stellen, dat deze de twee gronden zijn, waarop het plan berust, men wenscht de besnoeijing der oude en de versmelting der nieuwe munt te voorkomen.

Wat het eerste punt betreft, is de tegenstelling der vroegere lange zorgeloosheid met de tegenwoordige, overgroote bekommering van de Regering, inderdaad bevreemdend. Meer dan dertig jaren heeft men het geldsnoeijen laten voortduren, tot 1836 zelfs geheel straffeloos; nimmer heeft men eenigen grooten maatregel daartegen beraamd; alles wat de hermunting be-

trof met de uiterste traagheid, zoo niet geheele werkeloosheid, behandeld. En nu op eens, terwijl de hermunting met volle kracht in werking is, na dat men de middelen heeft daargesteld om twee en een half maal spoediger te kunnen munten dan tot nog toe mogelijk was; nu zoude men, met schavot, geeseling en brandmerk gewapend, dit kwaad gedurende den kortst mogelijken tijd, die voor het hermunten vereischt wordt, niet kunnen beteugelen? Is dan op eens de politie zoo onmagtig, de justitie zoo krachteloos geworden! Inderdaad dit valt moeijelijk te verklaren. Men kan zich naauwelijks voorstellen, dat de Regering, met de middelen, welke zij ter harer beschikking heeft, de geldsnoeijing gedurende dien korten tijd niet zoo veel zoude kunnen verhinderen, dat men tot geen' maatregel als den voorgestelden, de toevlugt behoefde te nemen. Doch wordt dit ondoenlijk geacht, men zie dan vooral toe, dat men voor dit kwaad niet een ander nog veel grooter kwaad in de plaats stelle.

De tweede reden komt ons ongegrond voor. Het versmelten der nieuwe munt zal gewis plaats hebben, wanneer eene te groote hoeveelheid circulerend medium aanwezig is; doch het is dan ook geen verschijnsel, waarvoor men behoeft beducht te zijn. Wanneer, later, behoefte aan geld mogt opkomen, zal men metaal tot munt doen slaan, hetgeen aan elkeen vrijstaat. De Regering behoeft den handel niet van geld

te voorzien. Zij heeft volkomen aan hare verpligting voldaan, wanneer zij eenmaal de vermunting heeft volbragt. Elkeen heeft regt, de munt, die hij bezit, te versmelten, en omgekeerd het metaal te doen munten. Het tarief der muntkosten is voldoende om te voorkomen, dat hiervan geen misbruik gemaakt worde. De vrees voor versmelting kan dus geen' grond opleveren voor een' overgangsmaatregel.

Het is alzoo uitsluitend de vrees voor verdere besnoeijing der oude munt, welke ernstig genoeg moet geoordeeld worden, indien men tot eene dadelijke intrekking tegen papier besluit.

Het behoeft geen betoog, dat in dit geval de inwisseling volkomen behoort te zijn, en geene besnoeibare munt in de wandeling gelaten. Anders wordt het doel niet bereikt.

Men schijnt zich evenwel den maatregel niet in zijnen grooten omvang te hebben voorgesteld. Het kleinste muntpapier wordt bepaald op *f* 2.50, terwijl men althans tot de guldens toe moet inwisselen. Voor de scheidemunt is papier niet wel bruikbaar. Evenwel is die ook niet geheel voor besnoeijing beveiligd. Hoe hiermede te handelen? Wij zouden vermeenen, dat de boeveelheid althans zeer konde verminderd worden. Het zoude ons daarom raadzaam toeschijnen dat, zonder de gedwongene inwisseling daarvan voor te schrijven, de Regering deze munt inhield, tot dat er alleen van overbleef zoo veel,

als tot werkelijke scheidemunt vereischt wordt; en dat ook niet meer, dan naar die behoefte, daarvan hermunt wierd.

Het ruilmiddel nu, dat men intusschen in omloop wil brengen, vertoont het gevaar van papiergeld, met alle de schromelijke gevolgen, welke daaraan verbonden zijn. Wij achten dat gevaar volstrekt niet vermijdbaar door de waarborgen, welke in de ontworpene wet zijn voorgesteld. In de beste veronderstelling, zoude het uit te geven papier gelijk staan met acceptatiën of wissels op drie jaren. Daaromtrent kan de wet wel voorschrijven, dat zij voor vroeger aangegane schulden in betaling kunnen gegeven worden, ook dat zij in de belastingen zullen worden aangenomen; doch verder gaat de magt der wet niet; en de depreciatie voor alle latere betrekkingen kan onmogelijk ontgaan worden. Ten opzigte van het buitenlandsch verkeer en den wisselhandel, is dit reeds met volkomen klaarheid betoogd in het stukje van den heer M., dezer dagen te Rotterdam verschenen. Doch hetzelfde moet noodwendig voor het binnenlandsch verkeer plaats grijpen. Het een is van het ander onafscheidbaar. Hoe zoude papier, dat in drie jaren niet opvorderbaar was, gelijkwaardig blijven met de metalen munt, die er na dien tijd voor beloofd wierd? Het gewone nadeel van depreciatie, onregt jegens vroegere schuldeischers, stijging en onzekerheid in alle prij-

zen, belemmering in den omloop van alle waren, zijn dus de gevolgen, die te wachten staan, indien men papier, dat niet opvorderbaar is, voor de bestaande munt in de plaats stelt.

Doch er zijn nog andere gevaren. De wet is wel opgesteld met het doel om zekerheid te verschaffen voor het depositum van de metalen munt, die men de natie noodzaakt, in handen der Regering af te geven. Dit neemt evenwel de mogelijkheid niet weg, dat zulk een depositum geheel of gedeeltelijk kan verloren gaan. Het metaal zal in de Nederlandsche Bank worden nedergelegd. Op de briefjes zal geschreven staan, dat het daar neergelegd is. Kan men hieruit besluiten, dat het na drie jaren werkelijk als nieuwe munt daar zal aanwezig zijn? Men versta ons wel: wij koesteren geen het minste wantrouwen jegens de personen, welke aan het hoofd der Bank gesteld zijn, en wie zoude aan wantrouwen denken jegens den Koning of zijne Ministers? Doch, als instelling, is de Nederlandsche Bank ver van een onwrikbaar zeker bewaarder te zijn. Haar bestaan, hare regten en verpligtingen zijn niet, zoo als het behoorde, bij eene wet vastgesteld; door koninklijke besluiten kan zij gewijzigd worden. De voorgestelde wet kan haar eigentlijk geene verpligtingen opleggen. Zij zal, indien zij het goedvindt, het ingewisseld geld of het metaal, voor de Regering, niet voor de houders van het pa-

pier, in bewaring nemen. Wanneer de Regering het terugnam, zoude zij ontslagen zijn. Wanneer het metaal uit de munt van Utrecht niet tot hare kelders terug keerde, zoude zij niet verpligt zijn, het aan de houders van het papier té vergoeden. Tusschen deze en haar ontstaat geene verbindteniš, en zij is ook niet bij magte, het door haar bewaarde voor deze tegen de Regering te beschermen. Hare fondsen zouden niet eenmaal voldoende zijn, al ware zij aansprakelijk. Zij levert, wat hare operatiën betreft, de minste zekerheid op van alle bestaande banken; zij is de eenige in de wereld, die den staat harer kas en de hoeveelheid van haar papier nimmer openbaar maakt. De Rekenkamer, het hoogste collegie om voor de financiële belangen der natie te waken, heeft over de Bank niet het minste gezag. Dit alles moge op dit oogenblik hersenschimmig schijnen. Men steunt op de personen; op den tijd van vrede, dien wij beleven. Doch is er zekerheid, dat in drie jaren dit alles niet veranderen kan? Is het ondenkbaar, dat oorlog uitbreke, en kan in oorlogstijd niet juist zulk een bewaarde schat lokaas en prooi van den vijand worden? Zijn inwendige onlusten onmogelijk? Is het leven van onzen Koning, is dat van den Minister verzekerd? Kan iemand instaan voor financiële rampen en tegenspoeden, die, in den nood, ook de gewaarborgde gelden doen verdwijnen? Wij

behoeven niet eenmaal het allerergste te veronderstellen; er is eene kracht, waarvoor waarborgen als die der voorgestelde wet bezwijken, en in geen land moest men hiervan meer overtuigd zijn dan in het onze, men noemt haar den *drang der omstandigheden*. Zij doet niet zelden instellingen en personen tot handelingen overgaan, die men vooraf als onmogelijk zoude beschouwd hebben. Welke heilige verpligtingen zijn niet ter zijde gesteld, welke beloften, door plegtigen eed bevestigd, zijn niet verbroken.... door den drang der omstandigheden. Wie zoude in 1829 gewaagd hebben de zekerheid in twijfel te trekken van de sommen, welke ter bewaring gegeven waren aan het Amortisatie-Sijndicaat; bestond niet het bestuur uit de aanzienlijkste, geachtste, vroomste mannen uit den lande, was niet door wetten en voorschriften gezorgd voor het rigtig bestuur? En is toch dat alles niet onbestand geweest tegen den *drang der omstandigheden?* Heeft niet de openbare meening zelve de onwederstaanbaarheid daarvan als het ware erkend; en de noodlottige uitkomsten aan die kracht, niet aan de personen te laste gelegd? Wanneer de metalen munt drie jaren buiten het bereik der eigenaars geplaatst is, wanneer eenmaal werkelijk papiergeld in omloop is; zoo kan, ten gevolge van gebeurtenissen, een *drang der omstandigheden* opkomen, die het metalen geld doet verdwijnen; — die het papiergeld

doet vermeerderen. Mogt iemand dit als onmogelijk beschouwen, hij sla de geschiedenis op van alle de landen, welke met die schrikkelijke ramp van papiergeld bezocht zijn geweest, en hij zal bevinden, dat er welligt geen is, waar de eerste stap op dien verderfelijken weg niet met dergelijke, schijnbaar volkomene, waarborgen begonnen is, als die, welke wij in het ontwerp van wet aantreffen. Het is hiermede als met het meeste kwaad: de eerste stap voert er heen. Men ontveinze het zich niet, papier, dat drie jaren gedwongen de plaats van geld moet vervangen, is papiergeld, en met papiergeld is niet ligt straffeloos eene proef genomen.

Er is slechts eene eenige waarborg, die tegen de depreciatie en tegen de nog grootere gevaren, de meest mogelijke zekerheid oplevert; namelijk, dat de houder van het papier altijd, op vertoon, de werkelijke waarde kan opvorderen. In het stukje van den heer M. is dit reeds voorgesteld; doch blijkbaar in onvoldoende mate. De som van ƒ 10,000 is veel te hoog, om, voor de houders in het algemeen, gelegenheid op te leveren, hun eigendom bij dreigend gevaar in zekerheid te kunnen brengen. Zoo men al niet voor de kleinste briefjes metaal kan uitreiken, stelle men de som toch zoo laag mogelijk, b. v. ƒ 20, hoogstens ƒ 50. Doch men doe het ook volmaakt regtvaardig. De houder van het papier heeft aanspraak op nieuw volwigtig

geld. Dit is toch reeds $1\frac{3}{4}$ ten 100 minder waard dan het had behooren te zijn. Kan men hem dit niet dadelijk geven, zoo stelle men hem ter hand zoo veel metaal, goud of zilver, als dat geld, volgens de wet, bevatten moet, met toevoeging van de kosten der vermunting. Dit kan geschieden in baren of in versleten geld, dat men doorgesneden kan afleveren, om het voor ander gebruik dan om versmolten te worden, ongeschikt te maken. Dit is geene opoffering voor de Regering; en hij, die het ontvangt, wordt er door in staat gesteld om, als de hermunting zal afgeloopen zijn, voor eigen rekening, dat metaal te laten munten.

En toch, zelfs met zulke bepalingen, is het een treurig verschijnsel, dat men in Nederland, een zoodanig middel moet aanwenden om in het bezit van bruikbaar metaalgeld te geraken; en groot zullen de ongelegenheden zijn, die er uit voortspruiten: geen beleid kan ze voorkomen. Moet men er toe overgaan; wel nu men verzuime dan toch niets om dat kwaad zoo kort mogelijk te doen duren! Hier toe behoort niet alleen dat men zoo ijverig mogelijk werkzaam zij in de munt; maar ook dat men de muntstukken kieze, die in den kortsten tijd vaardig zijn; namelijk gouden tienguldenstukken. Wanneer men ten minste drie vierde van de te vermunten som in goud slaat, is er geen twijfel, of men zal meer dan twee derde van den tijd uitsparen. Wij komen niet terug op het aan-

genomen stelsel; wij houden het voor hopeloos, dat men alsnog den dubbelen standaard zoude laten varen; — de ondervinding zal spoedig genoeg uitspraak doen over deze volharding op den verkeerden weg. Doch geheel in den geest der voorstanders van den dubbelen standaard, herinneren wij aan een der gronden, die zij daarvoor aanvoerden, namelijk: dat men bij de hermunting het gemak zoude ondervinden van de keus tusschen de twee metalen. Hier doet zich nu de gelegenheid op; de muntkosten van het goud bedragen vijf of zesmaal minder, en de munting kan gewis in het vierde of vijfde van den tijd volbragt worden. Niet een enkele grond kan er bestaan, om, bij de twee standaarden, althans van deze groote voordeelen geen gebruik te maken. Diezelfde voorstanders van den dubbelen standaard hebben ook beweerd, dat de ontzaglijke goudproductie van de Russische mijnen, de waarde van het goud in verhouding tot het zilver zal doen dalen. Wordt hunne voorspelling vervuld, zoo zullen de zilveren speciën toch versmolten worden, en het goud zal daarvoor in de plaats komen. Mogt het omgekeerde geheuren, wierd het goud meer waard dan het zilver, zoo zoude de handel eveneens de gouden speciën uit den omloop wegnemen, en voor eigen rekening zilver in de plaats doen slaan, zonder bezwaar voor de schatkist. Het maakt dus voor de toekomst geene verandering, in welk metaal de her-

munting geschiede. Het minstwaardige der twee moet onmisbaar ons. ruilmiddel worden.

Men zoude de inwisseling van het papier voor nieuwe munt zelfs nog meer kunnen bespoedigen, indien men, voor een gedeelte althans, voor het versmolten zilver, tienguldenstukken inkocht, welke nog in groote hoeveelheid bestaan. Immers er moet van de 150 millioen waarde, welke in ons land van deze munt geslagen is, nog een groot gedeelte buitenslands in wezen zijn; en het zoude waarschijnlijk minder kostbaar zijn, die in te koopen, dan nieuwe gelijksoortige stukken te slaan. Wij kunnen niet bevroeden, dat tegen dezen maatregel eenig bezwaar zoude bestaan.

Doch de bank, zegt men, verlangt, dat de hermunting in zilver en niet in goud geschiede. Het is moeijelijk eene reden voor zulk een voorkeur te vinden; de directie der Bank heeft immers ook voor den dubbelen standaard geijverd, heeft ons de naderende daling der waarde van het goud betoogd? Voor de Bank zoude dus zelfs de voorstelling, dat zilver-circulatie om den meerderen overlast, dien het tellen en vervoeren opleveren, eenig uitzigt geeft op ruimer vertier van bankbriefjes, moeten verdwijnen voor de bedenking, dat het zilver toch niet kan in omloop blijven als het goud in waarde daalt, zoo als wij zoo even hebben aangetoond. Het verlangen der Bank zoude dus, naar ons toeschijnt, een bloot vooroordeel zijn.

Zoude nu, des niet te min, de inschikkelijkheid der Regering zoo ver gaan, om, ter zake van zulk een vooroordeel of vermeend belang van eene bijzondere inrigting, voor het grootste deel der hermunting, vier of vijfmaal zoo veel tijd, vijf of zesmaal zoo veel muntkosten te besteden?

Merkwaardig is het: in 1825, toen men zilver behoorde te slaan, sloeg men goud, en verstoorde daardoor den grondslag van ons muntwezen, ter gunste van de Brusselsche Bank; — in 1845, nu alles het geraden maakt goud te slaan, zoude men zilver munten ter gunste der Nederlandsche Bank!

Wij zouden op de bijzondere bepalingen der ontworpene wet nog enkele aanmerkingen hierbij voegen; doch, terwijl wij dit schrijven, vinden wij de meeste reeds in de nieuwsbladen of in het voorloopig verslag der Tweede Kamer aangevoerd. Het zoude dus overtollig zijn, daarop terug te komen. Alleen dit nog. Indien de eindelijke inwisseling van het papier voor nieuwe munt, niet op eens maar achtereenvolgend plaats vindt, kan het bijna niet missen of er zal een agio ontstaan. Dit is een groot kwaad, en het geeft aanleiding tot willekeurige begunstiging, door aan sommigen geld voor papier uit te reiken, terwijl anderen nog moeten wachten. Het zoude wenschelijk zijn, dat hiertegen eene voorziening in de wet opgenomen wierd.

Omtrent de scheidemunt wordt in het ontwerp niets gezegd. Wij hebben reeds opgemerkt, dat die niet wel door papier kan vervangen worden. Zij vereischt evenwel ook vernieuwing; gedeeltelijk is zij gansch versleten; en, voor een ander gedeelte, volgens de wet van 1816 geslagen, en dus meer waard dan de nieuwe zilveren munt zijn zal. Indien er nu geene volstrekte volharding bestond voor het behoud van alle gebreken in het aangenomen muntstelsel, zoo zouden wij in overweging geven, om alsnog te bepalen, dat de scheidemunt op 5 tot 10 ten 100 minder waarde zoude geslagen worden, dan de gulden en de grootere stukken. Hierdoor zouden de kosten der hermunting voor dit gedeelte gedekt zijn, en tevens voorgekomen, dat de scheidemunt versmolten worde. Voor het namaken van zulke kleine stukken is zulk een gering verschil in waarde geen genoegzame prikkel; en zij wordt toch algemeen beschouwd als gedeeltelijk munt van vertrouwen. Doch men behoorde dan tevens niet meer daarvan in omloop te brengen, dan noodig is om, als pasgeld, voor betalingen beneden den gulden te dienen. Meer scheidemunt belemmert en verzwakt de circulatie. Zakken met 25 centstukken zijn een onding in een goed muntstelsel.

De nieuwe scheidemunt dient noodwendig vervaardigd te worden, terwijl de oude nog in omloop is, ten einde in eens voor deze te worden verwisseld.

Opdat hierdoor geen tijd voor de werkzaamheid onzer munt verloren ga, zouden wij in bedenking geven, om dit werk, zoo mogelijk, op te dragen aan eene der vreemde munten, welke waarschijnlijk die dienst wel zoude willen bewijzen. Men zoude, zoo wij vertrouwen, zich volkomen kunnen verzekeren van den rigtigen muntslag b. v. in Londen, Parijs of Berlijn. Onze geldstukken zouden niet minder goed zijn, en wij zouden eene gewigtige besparing van tijd in ons voordeel hebben. Men is niet gewoon, het geld op vreemde munten te laten vervaardigen; en toch zouden wij veel minder bezwaar zien in dien maatregel, zelfs voor onze grootere muntstukken, dan in dien, welken men nu voorstelt. Doch hoe dit zij, voor de scheidemunt komt hij ons zeer aannemelijk voor.

Wij eindigen hier onze aanmerkingen. De lezer zal ze welligt hier of daar te scherp vinden. Wij verzoeken hem, zich te herinneren, dat wij schreven onder den invloed eener innige overtuiging: dat de weg openstond, om, zonder eenig gevaar, het beste muntstelsel bij ons in te voeren, waardoor het binnenlandsch vertier en het buitenlandsch vertrouwen zoo zeer zouden bevorderd zijn; — terwijl nu, om een uiterst gebrekkig stelsel in te voeren, niet alleen veel meer opofferingen gevorderd, maar zeer hagchelijke middelen aangewend zullen worden.

UTRECHT, 22 November 1845.

